

Ramon Llull: l'art, la paraula i l'esperit intemporal del país

Montserrat Nadal,
Coordinador de Pissarra

Pere Fullana, historiador i investigador, començà la seva intervenció dient que no parlaria del Llull convencional, que la llengua i la literatura no eren l'àmbit del seu estudi com a investigador i ponent. Més aviat es va referir a Llull com un referent en el marc del pensament, com un personatge que ha esdevingut una franquícia, una marca, un estil i un símbol.

La figura de Llull no es pot circumscriure únicament en la seva faceta de persona inquieta pel fet religiós, en la seva tasca d'escriptor o de pedagog; Fullana manifestà que "d'ell ens interessa tot el pack", o tot o res. Ja que es tracta d'un creador, d'un ésser fora de sèrie que cerca un mètode que ha de servir per a tot, d'un pensador que allò que vol és construir. Llull és un referent amb el qual molta gent es topa a l'hora de fer reflexions, mentre hom fa camí en la història del pensament universal, molt més enllà de l'àmbit estrictament casolà. Tenim la sensació que Llull "no s'acaba mai": és polièdric, és científic, és diplomàtic, és un personatge integral, que es troba

en la frontera de moltes novetats, és el preludi o l'avançada d'un temps nou; és, en definitiva, un veritable geni inspirador.

Primera etapa: "Entre la devoció i la confrontació" (Segles XIV i XV).

Es viu un primer moment en què Llull és un personatge heterodox, perseguit per la Inquisició, que es mostra molt crítica amb els incipients grups de lul·listes, però és també l'època en què es creen les primeres escoles lul·lianes a València, a Barcelona o a Randa, malgrat la persecució. Ens trobam amb un Llull incòmode, difícil d'encaixar, amb una ombra d'heterodòxia que plana permanentment per damunt d'ell, però que té una mica d'empara de part de la Corona d'Aragó.

Segona etapa: "Un referent singular, finalment difícil de digerir pel Despotisme Il·lustrat" (Del segle XVI al XVIII).

En aquests anys veim com la família franciscana viu un enfrontament intern que finalment guanyen els sectors més radicals, propers a les tesis de Llull, per

damunt dels anomenats "conventuals". És una època en la qual els seus seguidors compten amb el suport de la monarquia, un fet que explica la creació per part del cardenal Cisneros d'una càtedra de filosofia lul·liana a la Universitat d'Alcalá de Henares, que inicià la tradició d'un persistent lul·lisme en el "Segle d'Or" castellà.

Són també uns anys en què Llull desperta molt d'interès entre els seguidors del nou corrent de l'Humanisme, en què en el món mallorquí hi ha universitats lul·lianes i escoles de gramàtica, en què s'obren hospitals; un temps en el qual els jurats del Regne de Mallorca són uns

grans defensors de la seva obra. Però Llull es trobarà en la corda fluixa quan es produeixi l'adveniment del "Despotisme Il·lustrat", ja que no encaixa dins el model castellanitzador dels representants borbònics, i els elements del poder intenten eliminar-lo. Un fet que donarà lloc a aldarulls entre les classes populars entre defensors i detractors del pensador mallorquí.

Tercera etapa: "La creació del mite" (Segle XVIII - Primer terç del XIX).

En ella, tots aquells sectors que s'oposaven a la uniformització borbònica veuen en Llull el representant de la

singularitat que aspirava a crear amb el seu nou sistema, un element molt potent d'unitat i de resistència. És també un temps d'impuls missioner vinculat a les càtedres lul·lianes, com veim en el cas de Juníper Serra, un franciscà que se'n va de Mallorca a "convertir infidels".

En el segle XIX, es viu un canvi de calat a l'interior de l'Església: és l'època del liberalisme, en què el clergat perd propietats, capital i molts de recursos per al culte; són les primeres passes de la secularització. Llull es manté com un dels elements més valuosos del patrimoni del franciscanisme, malgrat que l'ordre visqué un cop molt dur amb la seva exclaustació.

Quarta etapa: "La recuperació de Ramon Llull" (1843-1874).

Al llarg d'aquests anys, tenim mostres de la represa de la presència de Llull a molts indrets. Per exemple, quan l'Ajuntament de Palma reprèn la seva festa, - que és una festivitat cívica-, i torna a treure el quadre del seu enterrament a la plaça, o la seva presència a la premsa de l'època. Llull està en el fil d'aquella gent crítica amb el carlisme i els sectors ultrareligiosos.

Cinquena etapa: "Ramon Llull en el marc de la modernitat" (1875-1915).

Al llarg d'aquests anys, Llull esdevé un símbol cívic i guanya presència en els carrers i a les esglésies. És el temps de la Renaixença, unes dates en les quals l'Ateneu Balear, l'any 1868, convoca un concurs per a erigir-li un monument, ja que el necessiten en el carrer, que ha esdevingut un nou espai, en què ja no hi ha sagrat ni profà.

És també un temps en què Llull encaixa molt bé dins la nova pietat romàntica, dins el discurs patriòtic, nacionalista i cultural d'una època d'aparició d'ateneus i de cercles burgesos. La figura del pensador mallorquí no és la d'un personatge menor, sinó el d'una figura que és un gran eix vertebrador, que genera consens, que enforteix amb molts arguments aquest nou teixit cultural i cívic, que fa de pont d'entesa entre els intel·lectuals reformistes i els intel·lectuals catòlics.

Sisena etapa: "L'ona expansiva del Vè centenari de la mort de Llull" (1915-1932).

Amb motiu del centenari de la seva mort, es duen a terme moltes accions que són un record del seu llegat, entre moltes altres: la recuperació de Miramar per iniciativa de l'Arxiduc, els nombrosos actes de la Societat Arqueològica Lul·liana, o l'edició de les seves obres. Bartomeu Ferrà és un dels intel·lectuals que més es dedicarà a la recuperació del patrimoni de Llull, l'interès que es mostra per a acabar la seva sepultura i fer-li un gran monument funerari; totes les energies del país reivindiquen novament la figura de Llull a qui incorporen a tots els actes, com a les fires i festes de

Palma, o als concursos de pintura.

Setena etapa: "Una lectura tradicionalista de Llull a l'ombra dels intel·lectuals franquistes" (1936-1959).

Amb l'adveniment de la Dictadura franquista, la balança es decanta a favor de la línia tradicionalista de Llull dins el marc del lul·lisme hispanista; per exemple, en el món catòlic es revifa l'interès per Llull dins el món de les universitats. A pesar dels intents del règim de Franco de mostrar només aquesta faceta de l'obra de Llull, molts de mestres de les Illes Balears, com Rosa Roig o Llorenç Capellà, conserven les tradicions que vinculen la figura del pensador mallorquí amb les activitats escolars acostumades, com les anades que es feien a Cura.

És també una època en la qual intel·lectuals com el P. Miquel Batllori alerten contra les manipulacions que es volen fer de Llull, en què el P. Rafel Ginard és un dels grans divulgadors del seu llegat, en què als anys 50 a l'Editorial Moll l'obra de Llull hi té una presència important, o quan a Cura s'obri el primer museu lul·lià.

Vuitena etapa: "La recuperació contemporània" (a partir dels anys seixanta).

Gràcies a la feina de moltes entitats, com l'Obra Cultural Balear, la Maioricensis Schola Lullistica, el Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, la Universitat de les Illes Balears i moltes altres, la figura de Llull ha recuperat la musculatura cívica que en altre temps va tenir. El que cal ara és que no la perdi, assetjat pels atacs de grupuscles com la Fundació Círculo Balear, que pretenen que deixi de ser un símbol, un mite, un nexa d'unió de l'esperit del país, desvinculat de la cultura i de la nació catalana a la qual va pertànyer.

Pere Fullana acabà la seva intervenció resumint en dotze titulars breus els trets més característics del llegat del nostre gran personatge:

1. És el lllindar de la nostra història. La peça clau.
2. Ambaixador de pau i de diàleg. Amador del bé, desamador del mal.
3. Llull ens ajuda a mirar i entendre el passat.
4. Cal desamortitzar Llull; l'hem de desclericalitzar.
5. Llull defineix l'ideari del projecte de Catalunya.
6. Paraula oral, escrita i muda.
7. Ramon Llull reinfantà la Pàtria.
8. L'obra de Llull a més de patriòtica, és didàctica.
9. La seva Art rau en demostrar i persuadir.
10. El català més gran de la història.
11. Llull, una metàfora.
12. Aprenquem a animar el país a partir de la fantasia i la utopia lul·lianes. ■